

DOBROTLIWY (409) *ai*

Oba o jasne.

comp i sup (3 +18) (nå)dobrotliwszy (19), (nå)dobrotliwi(e)jszy (2) *ArtKanc* D4v, D5v, [n(a)dobrotliwi(e)ńszy.]

sg m N dobrotliwy, dobrotliwszy, nådobrotliwszy (170). ◊ *G* dobrotliwego, dobrotliwszego (40); -ého (2), -(e)go (38). ◊ *D* dobrotliw(e)mu (16). ◊ *A* dobrotliw(e)go (16), dobrotliwy (1). ◊ *I* dobrotliwym, nådobrotliwszym (17). ◊ *L* dobrotliwym (5) *OrzQuin*, *RejPos* (3), *LatHar*, dobrotliw(e)m (1) *Diar*. ◊ *V* dobrotliwy, nådobrotliwszy (99). ◊ *f N* dobrotliwą, dobrotliwszą (9). ◊ *G* dobrotliwój (6); -ěj (1), -(e)j (5). ◊ *D* dobrotliw(e)j (1). ◊ *A* dobrotliwą (7). ◊ *I* dobrotliwą (1). ◊ *V* dobrotliwą, nådobrotliwszą (2). ◊ *n N* dobrotliw(e) (1). ◊ *G* dobrotliw(e)go (2). ◊ *A* dobrotliw(e) (3). ◊ *I* dobrotliwym (1). ◊ *pl N m pers* dobrotliwi (2). *subst* dobrotliw(e) (5). ◊ *G* dobrotliwych (1). ◊ *A subst* nådobrotliwi(e)jsz(e) (1). ◊ *I m pers* dobrotliwymi (1) *BibRadz*, dobrotliw(e)mi (1) *WujNT*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI i XVIII w.*

Laskawy, łagodny, miłosierny, życzliwy, pełen dobroci (przeważnie odnośnie do Boga); clemens, mitis Mącz, Calep; benevolus Mącz, Cn; benevolens Calep; affabilis, benignus, candidus, facilis Mącz; aequanimis, beneficus, lenis, probus Calep (409) : Dowiedzieli fie teěz tego łafiedzi/ iijz ona dobrotliwą żeńczyzna [naświętsza panną] podług domnimaniá odchodzi od nich *OpecŻyw* 30; *BielŻyw* 93; ofiary będe ofiarował tobie moy pánie/ rozlicznem wyflawianiem wynóśfąc ku gorze święte á dobrotliwe ymię twoie. *RejPs* 80v; A bowiem dobrotliwa ręká twoiá nietylko áby mię odepchnąć od siebie miałá ále owlfem przyciąga *RejPs* 92; Bowiem widzimy iáko to iest dziwnie dobrotliwy pan *RejPs* 146v, 106, 127v, 159v, 174v, 201, 216; Iż ten Pan w miłofyerdzyu dobrotliwy flawnye. *LubPs* aa3, B3v, *Ev marg*, H, H2v, *Iv marg* (42); *KrowObr* 62; *RejWiz* 142; *RejZwierz* 48v; áby W. K. M. y nas wżytkich Pan Bog połtrzedz/ vchowác/ y tarczą obrony swoiey dobrotliwey założyć raczył *BibRadz* I *3, I 12b *marg*, *Ps* 142/10, 2.*Mach* 1/24; á boday nam długo pánował/ ktory ták dobrotliwym Krolem iest *OrzRozm* L3v, S2v; *KwiatKsiąż* C3v; *Mącz* 24c; *OrzQuin* B2v, *Cv marg*; Nie zmieni fercá fwego Pan ták dobrotliwy *Prot* A4v; *RejAp* 2v, 29v, 31 [2 r.], 31v [2 r.], 45, 156, 178v; łotroftwem/ á niewdzięcznością/ dobrotliwą chęć/ y miłość płáci oney chudzinki *GórnDworz* Aa4, A2v; vcieczże fie z wiará [!]/ mocną á z zupełną nadzieią k niemu/ iáko ku dobrotliwemu Oycu swoiemu *RejPos* 180; że fie tho żadnemu sftác nie może [...] iefli ty nie podařz komu z łálki fwey dobrothliwey ręki twoiey *RejPos* 237, 1, 2, 30v, 40 [3 r.], 44 [2 r.] (114); *RejPosWiecz*² 92v; Pan Bog iest Oćiec nadobrotliwży. *KuczBKat* 415 *marg*, 265, 380, 415; *RejZwierc* 4v, 10v [2 r.], 19v, 41v; *RejPosWstaw* 22; *MycPrz* I [A3]v; mařz naprzod fiebie łámego [...] potym Bogá iáko lekarzá mądrego/ dobrotliwego [...] poznáwác. *CzechRozm* 206, A2v, 13, 139v, 194v, 213, 221; *ModrzBaz* 48v; Roświéc fwą dobrotliwą twarz nád flugą swoim *KochPs* 43, 17, 30, 47, 151; *CzechEp* 74; *WisznTr* 28; O Boże Oycze ná wřzem dobrotliwy/ obroć oczy tve ná lud záłořliwy *ArtKanc* R16v, D9, E4v, L9, T10v; *GórnRozm* D4; Aequanimis – Dobrotliwij, ftáliz wřczefczu ij w nieřczefczu. *Calep* 34a, 136a [2 r.], 590b, 850b; Odwroć řpoł z twarzą/ oko dobrotliwe/ A niechćiey báczyć ná řprawy złořliwe *GrabowSet* I3v; A iefli mnie w czym tknie człowiek złořliwy/ Karz dobrotliwy. *GrabowSet* Pv; me rány/ sftály fie řmrodliwe/ Lecz ie zleczyć mogą/ twoie dobrotliwe Wyroki *GrabowSet* P3, Ev, N, N2v, O3v,

S4v (39); Vczyń mię Pánie Boże moy (IEzu nadobrotliwízy) pośluznym bez íprzećiwienia *LatHar* 22; POzdrowiam cię/ [...] Páni moiá nadobrotliwíza/ Pánno Márya *LatHar* 47, 20, 153, 190, 212, 641 (20); ábowiem on [*Nawyższy*] dobrotliwy ieft przeciw niewdzięcznym y złym [*benignus est super ingratos et malos*]. *WujNT Luc* 6/35, s. 799 *marg*; *WysKaz* 9; *SarnStat* 18, 1267; *PowodPr* 53; *SkarKazSej* 688b; OD Bogá wízytko/ Pan to dobrotliwy *SzarzRyt* B4, A4v, Bv. [Twoya myę mocz nadobrotlywienszi stworzicyelyv panye Iesv znyczego iest mye stworzila. *ModlKobiet nlb* 7.]

W charakterystycznych połączeniach: dobrotliwy Bog (14), *ocieć [o Bogu]* (60), *pan [o Bogu]* (185); *tak dobro* (42).

W połączeniach szeregowych (10): [*Tego sobie za króla wybierzcie który by*] był prawdomowny, dobrotliwy, pokorny, á pocźciwy, íszczodry, cirpliwy, íkromny, nie wípominaięci krziwdy íwey. *BielŻyw* 148; A ták mamy krolewnę/ od bogá nam daną. [...] Mądrą/ ílno wymowną/ piękną vrodziwą. A wdzięzna niewymownie k temu dobrotliwą. *KlerWes* A2v; *Mącz* 119a, 225a; Nie może iuz być ízláchetnieyíza/ dobrotliwíza/ y cięrpłiwíza náturá w żadnym Królu/ íako ieft w Królu náłzym *OrzQuin* D3; *GórnDworz* M8, Gg4; *Biłkup* [...] wdzięcznie goście przyimuiący/ dobrotliwy/ trzeźwi/ íprawiedliwy/ święty/ powściągłiwy [*hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem*] *WujNT Tit* 1/8, *Tit* 2/5, *Zzzzz4v*.

Wyrażenia: »dobrotliwa łaska« [*szyk 3 : 1*] (4): Ze to ízczęśliwe páníftwo/ kędy páná máią/ Ze po nim dobrotliwą łáfkę zázwdy znáią. *RejZwierz* 32; *RejPos* 210v, 221 v; *Íkierká/* chocia máła/ Twey łáłki dobrotliwey/ Zá pochodnią/ w błędlivey Drodze/ niechby fię sítála *GrabowSet* D3.

»płaneta dobrotliwa« = *przychylna gwiazda* (2): *RejWiz* 130; iż też iedny íą płánety dobrotliwe á drugie íróźlze *RejZwierc* 3.

»dobrotliwe serce« (1): Y tym błáżeńftwem/ chcąc íe przedác zá zbytnie íprzyázliwe/ á dobrotliwéego fercá/ kupuiemy íe więc/ za wielkie mátáczce/ á głupie pochlebce. *GórnDworz* N6v.

»dobrotliwa skłonność« = *życzliwość* (1): á zásię dobrotliwa ku káżdemu y łáłkáwa íkłonność wierna ieft y do wieczności [*benevolentia fidelis est*] *ModrzBaz* 127.

»dobrotliwa szczodrość (a. szczodroblivość)« (3): [*Daj Boże byśmy*] z twey dobrotliwey ízczodrości/ dochodzili zázwdy dárow *ArtKanc* H7v; Panu Bogu zá iego dobrotliwą ízczodroblivość/ y ízczodrobliwą dobrotliwość dziękuiemy *LatHar* 199, 259.

Szeregi: »cichy (pokorny), (i) dobrotliwy« (3): *BibRadz* I 138c *marg*; kogo włásniey X. K. náśláduie: Chriřtuřáli cíchego/ pokornego/ y dobrotliwego: czyli [*papieża*]. *NiemObr* 20; *Calep* 666a.

»dobrotliwy, lutościwy« [*szyk 2 : 1*] (3): Aleś ty pan ieft dobrotliwy/ Pan z przyrodzenia lutościwy *KochPs* 194; *Ínfzey/* o lutościwy Vćiećki nie mam/ Oycze dobrotliwy. *GrabowSet* F2, M3.

»łaskawy, (i, a) dobrotliwy« [*szyk 9 : 5*] (14): *Voluntatem et benevolentiam erga aliquem suscipere*, Dobrotliwym y łaskáwym ná kogo być *Mącz* 36c, 114a; *RejAp* 83v; *RejPos* 337v; zásię od Páná Bogá íam próśi/ áby mu łáłkáwym y dobrotliwym być raczył. *KuczKat* 420; *RejPosWstaw* [21²]v; *CzechRozm* 113; *ModrzBaz* 127; *CzechEp* 271; *KochPhaen* 1; bo náturey wáŕze Polńkie dobre íą/ cnotliwe/ kárne/ łáłkáwe/ dobrotliwe. *GórnRozm* D4; *GrabowSet* C2v; *LatHar* 34, 229.

»miłosierny, (a, i) dobrotliwy« = *benignus, misericors PolAnt, Vulg* [*szyk 9 : 7*] (16): Miłofierny dobrotliwy zbawicielu grzeffnyeh/ dai mi być iednym íkaiących/ cíebie miłuiących *SeklPieř* 20;

Ale bądźcie dobrothliwymi iedni przeciwko drugim/ miłofierni/ odpufzczaiąc łobie/ iáko y Bog w Kryłtufie wam odpufcił. *BibRadz Eph 4/32* [*idem WujNT*: dobrothliwemi], *Eccle 2/12*; *RejPos 180*; *RejZwierc 10v* [2 r.], 49v; *BudNT Eph 5/1* [4/32]; Ale ty wielce dobrothliwy/ Ty miłofierny/ litościwy: [...] Ty weyźrzy ná mię *KochPs 129*; Pan dobrothliwy/ pan to miłofierny [...] łwóy lud wierny Hoynie bogáci *KochPs 171, 153, SkarŻyw 120*; PRzetoż ciebie pośrzedniká y iednaczą prośimy/ áby ty nadobrothliwieyŝe á namiłofiernieyŝe Oycá twego oczy k nam łákwawie a miłofiernie obrocł. *ArtKanc D4v, L9*; *Calep 205b*; *WujNT Eph 4/32*.

»dobrothliwy, (a, i) miłofierny« [*szyk 13 : 9*] (22): A Iezus dobrothliwy ij miłofierny vzdrowil ie. *OpecŻyw 42v*; w ktorem [*królu*] i my nie wąpimy jako w dobrothliwem a nam miłofiernem Panu *Diar 89*; Wyznacyełz Páná nyebyoá iz yeft dobrothliwy/ A iz on yeft Bog nád ine bogi miłofierny *LubPs dd5v, hh4v*; áby niepochybnie znali [*wybrani boży*]/ że Bogá kłobie miłofiernego y dobrothliwego máią. *Leop Cant 1 arg*; *Mącz 56d*; *OrzQuin S2*; iz ten miłofierny Pan á dobrothliwy zbáwiciel twoy [...] krew łwoię wyláć raczył dla ciebie *RejPos 196, 139, 179, 184v, 205v, 210v (10)*; *WisznTr 29*; *ArtKanc D5v, E5v, N9v*; Święty/ święty/ święty P. Bog załtępow/ ták łákwawy/ ták dobrothliwy/ ták niewysłowiony^m obyczaiem miłofierny y łzczodrothliwy. *LatHar 229*.

»dobrothliwy i przychylny« (1): ále iáko Pan dobrothliwy/ y rodzáiowi ludzkiemu záwždy przychylny/ podał nam iednę drogę *KochWr 23*.

»(jako) dobrothliwy, (i, tak też i) sprawiedliwy« (4): Pan ieft dobrothliwy y łprawiedliwy/ á Bog náłz ieft miłofierny. *BibRadz Ps 114/5*; Bo iáko dobrothliwy ieft/ ták też y łprawiedliwy. *RejPos 30v*; *RejZwierc 45, 49v*.

»dobrothliwy, (a) srogi« [*szyk 1 : 1*] (2): Bo fie ieden rodzi frogi drugi dobrothliwy/ ieden pyłzny drugi pokorny *RejZwierc L2v, L3*.

»strasliwy i dobrothliwy« (2): *LubPs M4v marg*; łtał przy obecnym wŝędzie/ łtráłzliwym/ y przedłię dobrothliwy^m máiełtaćie twoim. *LatHar 14*.

»dobrothliwy, (a) łzczodrothliwy« (2): Przeto niedźiwuy łye/ iełli tá dobrothliwa á łzczodrothliwa łágełłowá náurá w Krołu náłzym dźiśieyłzym ogłuchłá *OrzRozm Ov*; *CzahTr B3v*.

»dobrothliwy, (a) łczyry« [*szyk 2 : 1*] (3): *Mącz 33b*; Bo v nas płatnieyłza kápicá/ gromnicá/ bylicá/ odpufy/ [...] niźli łczyrye á dobrothliwe łłowá iego *RejPos 29v*; Nie prozno prołzę: pan to dobrothliwy/ Pan łczyry : przeto gołćinięc prawdziwy Vkaże grzélznym *KochPs 34*.

»wszechmocny (a. wszechmogący), (a) dobrothliwy« [*szyk 17 : 2*] (19): A wŝłákoż ty moy wŝłákoż dobrothliwy Pánye/ Powłtań *LubPs B6, B4, G, G3v, I, L (9)*; Ofwiećze ty nas łam náłz wŝłákoż á dobrothliwy Pánie z łáki á z miłofiernia łwego *RejPos 240v, 224, 225, 313v, 319v, 332v, 339v*; *MycPrz I [A3]*; ACh wŝłákoż dobrothliwy Pánie/ [...] weyźrzyłz ná náłze płáczliwe wołanie *ArtKanc R16*; *GrabowSet I*.

»dobrothliwy i łczyry« [*szyk 1 : 2*] (2): *Mącz 4c*; Nie damći krowéy ofiáry/ Bo co máią frogie dáry V boginiéy dobrothliwéy Czynić y łwiátu łczyry? *KochFr 97*.

Synonimy: litościwy, ludzki, łaskawy, mięłki, miłofierny, miłofierny, przychylny, łzczodrothliwy, łczyry, łczyry.